
Aktuální otázky obrany

Rozhovor s plukovníkem Rudolfem Stuchlem

Možnosti zahájení války v Evropě ovlivňují i naše doktrinní závěry o úloze a místu obrany v počátečním období války. Kterým teoretickým otázkám je třeba věnovat zvýšenou pozornost?

Do doby existence zbraní hromadného ničení se připouštěla možnost vedení strategické obrany i přesto, že za rozhodující činnost se uznával již tehdy útok. I když taková obrana znamenala přirozeně dočasnou ztrátu iniciativy, neměla tato skutečnost rozhodující význam pro výsledek světové války. Ná-
zorným příkladem je poměrně dlouhé období na počátku Velké vlastenecké války SSSR. Tehdejší bojové prostředky neumožňovaly totiž využít strategické iniciativy a převahy útočící strany, získané hlavně v důsledku překvapivého napadení, k vytvoření trvalých podmínek k úspěšnému vedení a hlavně zakončení války. V těchto podmínkách měla cílevědomá strategická obrana své určité opodstatnění.

Zcela jiná situace je nyní. Vlastností dnešních nosičů jaderných zbraní lze využít k drtivým úderům současně jak na uskupení vojsk do celé hloubky, tak i na veškeré zázemí nepřítele. Všichni vojenští teoretici se shodují na tom, že **výsledky těchto prvních hromadných úderů jaderných zbraní ovlivní další průběh války i její konečný výsledek a že proto počáteční období války bude obdobím rozhodujícím, ne-li jediným.**

Tyto zásady si vynucují některé zásadní závěry.

Charakter jaderných zbraní a předpokládaný způsob jejich použití vyžaduje rozhodnou a neustálou aktivní činnost. Jedině tak je možné plně využít jejich výsledků a zamezit nepříteli uskutečňovat účinná opatření k likvidaci následků úderů.

Ovlivňuje-li počáteční období války zásadně další průběh i výsledek války, pak ztráta strategické iniciativy má rozhodující význam pro celý ozbrojený zápas. Proto eventuelní snaha „zachovat obrannou činností válečný potenciál země v prvních dnech války s tím, že se plně uplatní až v dalším jejím průběhu“ je jednoznačně nesprávná. **Při zahájení války je možná jediná činnost — plně využít všech sil a prostředků ihned se zahájením války.** Forma použití sil a prostředků je v takových podmínkách jen jedna — rozhodná aktivní činnost.

Uvážíme-li kromě toho ještě o místu a úloze našich ozbrojených sil a o významu Západního válečného fronta, pak je jedna část odpovědi na vaši otázku zcela zřejmá. V soudobých podmínkách světové jaderné války **nelze uvažovat o účelnosti a možném konečném úspěchu vedení obrany ve strategickém měřítku, zejména pak v počátečním období války.** Případná orientace na ni by vyjadřovala naprosté nepochopení podstaty významu jaderných zbraní ve válce, ne-reagovala by na změny ve způsobech vedení bojové činnosti a ve svých důsledcích by znamenala vědomě připravovat vlastní porážku.

Podívejme se nyní na úlohu a místo obrany z hlediska operačního a taktického.

Řekl jsem, že v soudobých podmínkách je ve strategickém měřítku účelná jen aktivní činnost, realizovaná formou strategické útočné operace. To platí pro obě válčící strany. Bojová činnost se však v každé době vyznačovala určitými změnami ve svém průběhu; jaderné zbraně tuto skutečnost ještě daleko více zdůrazňují.

Proto v žádném případě nevyklučujeme možnost, že při realizaci všeobecné strategické útočné operace na válčišti bude třeba na některých směrech **dočasně přejít do obrany**. Pokud se týká rozsahu a množství sil, bude zřejmě rozhodujícím momentem význam toho kterého válčiště. Vrchní velení ozbrojených sil koalice může na méně důležitém válčišti **uvažovat za nepříznivě se vyvíjející situace o přechodu sil do dočasné obrany až do rámce frontu vto**, aniž by to ještě ohrozilo dosažení celkového úspěchu. Na takovém válčišti mohou výjimečně přejít do dočasné obrany všechny síly k zajištění celkového úspěchu. Přitom typicky útočné druhy vojsk, jako raketové vojsko a letectvo, budou plnit i v tomto případě vysoce aktivní úkoly. Naproti tomu **na hlavním válčišti** — a tím je v každém případě západoevropské válčiště — **lze uvažovat o obraně jen v menším rozsahu**; do dočasné obrany by v nutném případě mohla přejít vojska jednoho nebo více svazků až vojska několika armád různých frontů, aniž by byla v zásadě narušena strategická útočná činnost na tomto válčišti.

Nutnost přejít v průběhu strategické útočné operace do obrany může být vyvolána hlavně v důsledku:

- velkých ztrát, způsobených vojskům nepřátelskými jadernými údery, a nedostatku záloh, které by ztráty mohly v krátkém čase nahradit;
- nutností vytvořit na určitém strategickém nebo operačním směru velké uskupení sil a prostředků, které v určité situaci lze uskutečnit jen na úkor jiných podružných směrů;
- nedostatku či úplné spotřeby jaderné munice a raketového paliva;
- neúspěšného výsledku střetného sražení;
- nutnosti připravit se k odražení silného nepřátelského protiúderu nebo při neúspěchu aktivní činnosti, zahájené s tímto cílem;
- nutnosti zabezpečit tímto způsobem křídla útočících uskupení;
- vyčerpání pohyblivé zásoby pohonných hmot.

Kromě toho jsou některé druhy operací a bojů, kdy se počítá s dočasnou obranou zcela objektivně. Patří mezi ně např. obrana mořského pobřeží proti vzdušným a zejména námořním výsádkám, obsazení a udržení určitého prostoru vzdušným výsádkem do příchodu vlastních pozemních vojsk, trvalé upevnění získaného nepřátelského území apod.

Závěrem je tedy možné odpovědět na druhou část vaší otázky. **Obrana zůstává jednoznačně důležitým druhem boje v oblasti operační a taktické bojové činnosti vojsk**. Bude vždy určitým způsobem **vynuceným a dočasným způsobem boje**, který musí sledovat jediný cíl — **vytvořit podmínky k obnovení rozhodujícího útoku**. Bude **budována i zaujímana téměř výhradně spěšně**.

Naši pozornost v přípravě ozbrojených sil ČSSR musíme tedy věnovat otázkám organizace a vedení obrany zejména na stupni taktickém, jistě i na stupni operačním, ale rozhodně ne ve strategickém měřítku.

První operace může být zahájena a vedena bez jaderných prostředků. Jaký vliv to bude mít na organizaci obrany a jaká opatření zabezpečí přechod na použití jaderných prostředků?

Podle mého názoru je nutné považovat takovou variantu zahájení a dočasného vedení války mezi dvěma protikladnými světovými soustavami — a z hlediska našich ozbrojených sil o jiný ozbrojený zápas nepřijde — za nepravděpodobnou. Dojde-li k takové válce, pak konečné cíle obou stran budou natolik rozhodné, že obě strany budou nuceny k jejich dosažení použít všechny existující bojové prostředky, a to s maximálním efektem.

Z teoretického hlediska však takovou možnost nelze vyloučit. Ale i v takovém případě sama existence jaderných zbraní vnáší zásadní změny do celé problematiky ozbrojeného zápasu. Všechny strategické názory vojenských teoretiků Západu na zahájení světové války jen klasickými prostředky zdůrazňují současně dočasnost této skutečnosti. To je samozřejmě důsledek objektivního stavu. Připouštíme-li možnost zahájení války a po určitou dobu i její vedení bez použití jaderných zbraní, máme tím na mysli i moment, kdy tyto zbraně budou použity. A z tohoto hlediska musíme posuzovat charakter vlastní bojové činnosti. Ta bude vedena po celou dobu, v níž by se nepoužily jaderné zbraně, **neustále pod hrozbou nenadálého přechodu jedné z bojujících stran k jejich použití.**

Z tohoto hlediska je nutné posuzovat i organizaci obrany. **Nutnost přechodu k ní se nebude v zásadě lišit od podmínek jaderné války.** I v této situaci bude vynuceným způsobem boje. Cílem obrany bude rovněž zmařit útok nepříteli a připravit podmínky pro vlastní útok.

V žádném případě však nelze v její organizaci připouštět analogii minulých světových válek. Zejména to platí o hromadění sil a prostředků na určitých směrech s cílem přehradit nepřátelský postup. **Stálá hrozba možného použití jaderných zbraní útočником vylučuje hromadění sil a prostředků v omezeném prostoru.**

Proto organizace obrany v podstatě vychází ze zásad, platných v jaderné válce. Obrana musí být za těchto podmínek — kromě ostatních požadavků — **protijaderná.** Tato nezbytnost ovlivňuje všechny ukazatele, platné pro obranu při použití jaderných zbraní, jako jsou šířka a hloubka obranného pásma, úseku či rájónu, neschematické a nešablonovité uskupení sil a prostředků i učlenění obrany, příprava a provedení protiztečí a protiúderů manévrem sil a prostředků z hloubky i podél fronty, opatření k likvidaci následků jaderných úderů nepříteli atd.

Současně bude mít obrana v těchto podmínkách některé zvláštnosti. V první řadě se týkají nosičů jaderných zbraní, zejména raketového vojska.

Hlavní význam jaderných zbraní spočívá v tom, že umožňují působit na nepříteli bez ohledu na jeho vzdálenost od místa bojové činnosti. Tato skutečnost, zdůrazňována právem v problematice útoku, uplatňuje se přirozeně i při vedení obrany. Úspěch obrany je podmíněn nejen přímým bojem s útočícím nepřítelem v prostoru bránících se vojsk, ale **v první řadě účinným působením na útočníka v době jeho příprav k útoku, při vytváření útočných uskupení, během přibližování jeho sil a prostředků prvního i dalších sledů k prostoru obrany.** Bez úderů jaderných raketových zbraní bude nutné k tomuto účelu **co nejefektivněji použít hlavně letectvo a později dělostřelectvo.** Zejména po-

užití dělostřelectva s účelně řešeným manévrem, který umožní maximální do-
střel před přední okraj obrany i plnou jeho účinnost v průběhu obrany, bude
v určité míře ovlivňovat dosažení úspěchu.

Skutečnost, že raketové vojsko nebude v této situaci použito jako nosiče
jaderných zbraní, má dvě závažné stránky.

Svazky a útvary a jednotky raketového vojska budou v bojových sestavách
či uskupeních útočníka i obránce.

Vycházíme-li z toho, že v průběhu války zahájené a vedené jen klasickými
prostředky dojde v určitý moment k použití jaderných zbraní, pak je třeba
udělat všechno k tomu, **aby použití mělo rozhodující význam**. Zejména ze strany
obránce, který je v daleko méně výhodné situaci, než útočník, který plně vy-
užívá získané iniciativy. Obránce musí soustředit pozornost zejména na:

- utajení prostorů rozmístění a os přesunů vlastních raketových vojsk;
- zabezpečení jejich stálé pohotovosti k provedení jaderných úderů.

Tyto požadavky jsou natolik důležité, **že by měly vyloučit použití raketového
vojska k dopravě klasické munice**, slibující stejně jen velmi problematický
účinek,

— neustálé vyhledávání a ničení prostředků jaderného napadení nepřítele
s cílem snížit jejich efektivnost při přechodu na jejich použití.

Realizace tohoto požadavku vyžaduje nutná opatření jak v oblasti průzkum-
né činnosti, tak v aktivní činnosti obránce. K likvidaci prostředků jaderného
napadení nepřítele bude přednostně použito letectvo a dělostřelectvo, vhodné
bude využít i výsadků, pokud je bude mít obránce k dispozici.

To jsou hlavní opatření, která zabezpečují přechod na použití jaderných
zbraní, bude-li válka zahájena bez nich.

**Důležitým předpokladem plnění cílů obrany je úzká součinnost
mezi útvary různých druhů vojsk, se sousedy a s letectvem. Na
které otázky položit těžiště?**

Úzká součinnost mezi útvary všech druhů vojsk s útvary letectva a se
sousedy je samozřejmě nezbytná při vedení každé bojové činnosti. Tuto zásadu
zvláště zdůrazňují všichni vojenští teoretici socialistických zemí, i když dávají
některému druhu vojsk či druhu ozbrojených sil — v současné době jsou to
jaderné zbraně — prioritní místo.

Při organizaci a vedení obrany je nutné této otázce věnovat zvýšenou po-
zornost proto, že obránce je k této činnosti donucen tím, že nepřítel má na
některém směru převahu. V takové situaci **je možné dosáhnout úspěchu jen
tehdy, když se využije silných stránek každého druhu vojska v maximální míře.**

Jaderné zbraně musí mít základní úlohu i v obraně. Přitom je zřejmé, že
právě jejich dočasný nedostatek bude jedním z hlavních důvodů nutnosti pře-
chodu k obraně. Tato skutečnost vyžaduje, aby je obránce použil tam, kde lze
jimi **dosáhnout zásadního zvratu**. Ve prospěch obránce musí poskytnout část
svých jaderných prostředků i nadřízený velitel, i když bude veden snahou
soustředit je tam, kde se rozhoduje bezprostředně o výsledku operace, tj.
v zájmu útočících vojsk.

Při vedení obrany jsou tyto dva rozhodující momenty:

— soustředění potřebných sil a prostředků útočníka k rozhodnému útoku
na směru, který dává předpoklady k dosažení rychlého úspěchu;

— přechod určených sil a prostředků obránce k protizteči či protiúderu jako vrcholný akt aktivní obrany.

Dovedné použití jaderných raketových zbraní umožňuje teprve dnes splnit již dříve stanovený úkol v obraně — **působením na přibližující se hlavní síly útočníka do velké hloubky zásadně oslabit nebo dokonce předem zlomit sílu úderu.**

Kromě jaderných raketových zbraní má důležitou úlohu letectvo s jadernou i klasickou municí a dělostřelectvo, které působí z předstunutých palebných postavení.

Nezbytným předpokladem úspěšné činnosti budou získávané zprávy o situaci sil a prostředků nepřítele. K získání zpráv bude třeba použít v širokém měřítku průzkumné skupiny, včas vysazené v hloubce nepřítele.

Nechci mluvit o úloze všech sil a prostředků v obraně, i když by to bylo vhodné hlavně u dělostřelectva a ženijního vojska. Zastavím se **u možnosti a účelnosti použití výsadek při vedení obrany.**

Výsadekové vojsko je svým charakterem převážně útočný prostředek. Proto je možné i účelné uvažovat o jeho použití při přechodu do protiúderu. I když jistě nepůjde ve většině případů o velké síly — ty nebudou pravděpodobně v této situaci k dispozici — jejich použití by mělo značný význam pro úspěšný přechod obránce do útoku.

Sladění jejich činnosti s údery raketových jaderných zbraní a letectva a s činností úderných uskupení bude velmi složité, bude probíhat ve značně omezeném čase a velmi se měnící situaci. Velmi obtížné bude určit dobu zahájení jejich činnosti, která musí předcházet okamžiku zahájení protizteče či protiúderu. Výsadekové jednotky by byly vysazovány do menší hloubky v kratším časovém intervalu před pozemními vojsky, než je tomu v průběhu útočné operace. Bude to nutné proto, že půjde o prostor, v němž budou určité síly nepřítele a že jejich **hlavním úkolem bude pomoci překonat kritický moment při zabezpečování přechodu do protiúderu.**

Výsadky by bylo účelné použít i při působení na přicházející síly a prostředky nepřítele, uskutečňující manévry k vytvoření úderného uskupení. V této situaci bude však realizace vysazení velmi složitá a nebezpečná, poněvadž iniciativa a zejména převaha ve vzduchu bude zřejmě u nepřítele. Ovšem i tyto otázky je nutné studovat a rozebrat.

Změny v organizaci a vedení obrany se odrazí i na činnosti velitelů a štábů. Které hlavní teoretické a praktické problémy by měl velitelský sbor zvládnout?

Otázkám organizace a vedení je všeobecně věnováno zatím velmi málo pozornosti. Proto je hodně otázek nejasných. Vyplývá to i ze schematického a zjednodušeného přístupu k problematice obrany v minulosti — vzpomeňme jen ztrnulého chápání struktury obrany s přesnými vzdálenostmi mezi pásmy a postaveními, atd.

Pozornosti si zasluhují především tyto otázky:

- způsob přechodu do spěšně budované obrany a její organizace,
- provedení protiúderu (protizteče),
- zabezpečení protijaderné obrany,
- zabezpečení protitankové obrany.

Nutnost nového řešení těchto otázek, které spolu úzce souvisejí, vyplývá z všeobecného charakteru bojové činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní. Bude zásadně účinná, vedená po směrech — mnohdy od sebe velmi vzdálených, ve vysokém tempu a v bojových sestavách, zajišťujících maximální údernou a palebnou sílu. Bude-li v této situaci nutné spěšně přejít do obrany, setkávají se velitelé, štáby i vojska s vážnými problémy.

Jeden problém je způsob vytvoření obranného systému jednotlivých ohnisek se značnými mezerami mezi sebou a zajištění jeho vysoké odolnosti a účinného působení na útočníka. Zde nelze počítat se složitými manévry a novým rozdělováním posilových prostředků. Na to zpravidla nebude mít obránce dostatek času.

Z této skutečnosti vyplývají dva závěry.

Vševojskové svazky, útvary i jednotky musí být organizačně vybaveny všemi potřebnými silami a prostředky tak, aby mohly samostatně vést každou bojovou činnost. V obraně bude rozhodující boj s obrněnou technikou nepřítele. I když se pro tento účel počítá kromě typických protitankových zbraní s plným využitím vlastních tanků, dělostřelectva všeho druhu a protitankových zátarasů, domnívám se, že dnešní možnosti plně protitankovost obrany nezabezpečují jak ve smyslu kvantitativním, tak i kvalitativním. Přitom není účelné jít cestou vytváření dalších specializovaných protitankových jednotek, ale otázku řešit přímo v rotě, která vytváří základ obrany. Kromě protitankových min by měla rota mít dostatek jednoduchých protitankových zbraní, které by mohl používat každý bojovník. Připravená protitanková ohniska — spolu s ostatními PT prostředky, které by dnes měly být samohybné k zajištění vysoké pohyblivosti v rozrušeném terénu — budou schopna zastavit a rozbít soustředěný útok nepřátelských tanků. Tato určitá univerzálnost protitankové obrany zajišťuje současně její životnost i po jaderných úderech nepřítele, které ji mohou vážně narušit vyrazením několika specializovaných protitankových prvků.

Druhý závěr se týká zabezpečení mezer mezi jednotlivými ohnisky a zabezpečení boků bojové sestavy, většinou odkrytých. Za nejúčelnější prostředek považují protitankové minové překážky. Aby však splnily účel, musí být položeny v nejkratší době. Proto bude nutné, aby příslušné jednotky byly se svými prostředky na vzdálenější místa přesunovány zejména vzdušnou cestou s využitím vhodných typů vrtulníků.

Vrtulníky bude výhodné použít i v průběhu obranného boje k urychlenému přehrazení směru, na kterém se nepříteli podařilo vniknout do naší sestavy a kde vzniká vážná úhroza jeho dalšího postupu. Stejně účelné bude použití tohoto způsobu přepravy při vytváření protitankového uskupení; umožní, spolu s využitím výsadků ostatních druhů, urychlený přechod do protitankové obrany. K zabezpečení těchto potřeb by měl být vševojskový svazek a útvar organizačně vybaven dostatečným počtem vrtulníků, jejichž široké použití je typické pro každý druh bojové činnosti v soudobých podmínkách.

To je několik myšlenek, jak podle mého názoru reagovat na všechny změny, vyvolané vlivem jaderných zbraní v organizaci a vedení obrany.

I když musíme i nadále hlavní pozornost věnovat problematice útoku jako rozhodujícího boje, přece jen nesmíme zapomínat na **upřesnění zásadních otázek obrany, které zejména na nižších stupních neztratily a ani v budoucnu neztratí svůj význam.**